

Vahi all pidamine politsei pädevusalas

*Väljavõte 2. üldaruandest,
publitseeritud 1992 aastal*

36. CPT peab eriti tähtsaks politsei kinnipeetud isikute kolme õigust: kinnipeetava õigust teavitada vahistamisest vabalt valitud kolmandat isikut (pereliige, sõber, konsulaat), õigust advokaadikaitsele, ja õigust nõuda, et teda vaataks läbi tema valitud arst (lisaks politsei initsiatiivil väljakutsutud arsti läbivaatusele).¹ Need on CPT arvates kolm peamist tagatist kinnipeetud isikute väärkohtlemise vastu, mida tuleks kohaldada kohe pärast vabaduse võtmist, hoolimata sellest, kuidas asjaomane õiguskord seda käsitleb (vahistamine, arest jne).

37. Politsei vahistatud isikuid tuleks viivitamatult teavitada kõigist õigustest, sh neist, millele viidati lõigus 36. Lisaks peaksid kõik võimude viivitusabinõud mainitud õiguste kasutamisel õigusemõistmise huvides olema selgelt määratletud ja range ajalise piiranguga. Käsitledes kinnipeetava õigust advokaadikaitsele ja õigust nõuda, et teda vaataks läbi arst, keda pole välja kutsunud politsei, tuleb märkida, et kord, mille kohaselt võib erandlikult valida advokaati ja arsti eelnevalt politseiorganite ja teiste pädevate ametiasutuste ühiselt koostatud nimekirjade alusel, peaks kõrvaldama vajaduse viivituste rakendamiseks nende õiguste kasutamisel.

38. Politsei vahistatute õigus advokaadikaitsele peaks hõlmama ka õigust võtta ühendust oma advokaadiga ja advokaadi õigust vahistatut külastada (kummalgi juhul tuleb tagada nende vestluse konfidentsiaalsus), kuid ka tema põhimõttelist õigust advokaadi juuresolekule ülekuulamise ajal.

Vahialuste arstliku läbivaatuse puhul tuleks jälgida, et läbivaatus toimuks väljaspool politseinike kuulde- ja soovitatavalt ka nägemisulatust. Lisaks peaks arst vahistatu kaebused ja läbivaatuse tulemused ning oma hinnangu vormikohaselt dokumenteerima, nii et need oleksid kinnipeetavale ja tema advokaadile kättesaadavad.

39. Ülekuulamise puhul peab CPT vajalikuks selgeid reegleid või käitumisjuhiseid. Muuhulgas peaksid need käsitlema järgmisi aspekte: vahistatu teavitamine ülekuulamise juures viibivatest isikutest (nimi ja/või number); ülekuulamise lubatav kestus; vahe ülekuulamiste vahel ja pausid ülekuulamise ajal; kohad, kus ülekuulamine võib toimuda; kas vahistatult tohib ülekuulamise ajal nõuda püstiseismist; narkootikumide, alkoholi vms mõju all olevate isikute ülekuulamise eripära. Samuti tuleks järjekindlalt üles märkida ülekuulamiste algus- ja lõpuajad, kõik nõudmised, mille vahistatu on ülekuulamise ajal esitanud, ja ülekuulamise juures viibinud isikute andmed.

CPT lisab, et tõhus tagatis vahialuste väärkohtlemise vastu on ülekuulamiste elektrooniline salvestamine (samuti on sellel oluline tähtsus politsei jaoks).

¹ Hiljem on see õigus sõnastatud järgmiselt: õigus arstiabile, sh arstlikule läbivaatusele, kui vahistatu seda soovib, mille teostab tema valitud arst (lisaks politsei initsiatiivil väljakutsutud arsti läbivaatusele).

40. CPT arvates oleksid vahi all oleva isiku peamised õigused tagatud (ja ilmselt ka politsei töö lihtsam), kui iga vahistatu kohta eraldi peetaks üht kõikehõlmavat vahistustoimikut, mis kajastaks kõiki tema vahi all pidamise tahke (vahistamise aeg ja selle põhjus; õigustest teavitamise aeg; füüsilised vigastused või vaimse häire ilmingud jne; sugulase või konsulaadi esindaja ja advokaadiga kontakteerumise aeg ning nende külastusaeg; toitlustuskorrad; ülekuulamiste ajad; üleviimise või vabastamise aeg jne). Mitmel põhjusel (näiteks on seal kirjas vahistatu isiklikud asjad, talle tema õigustest teatamise aeg, kaebused, mida ta on esitanud või millest loobunud) tuleks sellele võtta vahialuse allkiri või vastasel korral allkirja puudumist selgitada. See dokument peaks olema kättesaadav vahistatu advokaadile.

41. Peale selle on oluline tagatis sõltumatu mehhanism, mis uurib politsei vahistatute kaebusi nende kohtlemise asjas.

42. Politseis vahi all pidamine on üldjuhul võrdlemisi lühiajaline. Seetõttu ei saa nõuda, et politseiasutuste kinnipidamistingimused oleksid võrdsel tasemel teiste kinnipidamisasutustega, kus inimesi võidakse hoida pikema aja vältel. Siiski tuleks seal tagada elementaarne olme.

Kõigi politsei arestikambrite suurus peaks vastama sinna paigutatud isikute arvule, seal peaks olema piisav, eelistatult loomulik valgustus (so sobiv lugemiseks, va ajal, mis on määratud magamiseks), ja ventilatsioon; puhkamiskoht (nt põranda või seina külge kinnitatud tool või pink). Isikutele, kes peavad ööseks vahi alla jääma, tuleks võimaldada puhas madrats ja tekk.

Vahistatud peaksid saama kasutada puhast klosetti ning end korralikult pesta. Süüa tuleks neile anda kindlatel kellaegadel, kusjuures menüüs sisalduks iga päev vähemalt üks täiemahuline eine (so midagi toitvamat kui võileib).²

43. Politsei arestikambri (või ükskõik millise teise vahialustele või kinnipeetavatele mõeldud ruumi) mõistlikku suurust on raske määratleda. Siin peab arvestama paljude teguritega. Sellegipoolest esitab CPT oma seisukoha. Kui arestikambrisse hetkel paigutatakse üks isik rohkem kui mõneks tunniks, peaks 7 ruutmeetiline ruum olema vähemalt 2 meetrit lai ja 2,5 meetrit kõrge. (See on pigem soovitatav tase kui miinimumstandard).

---

² CPT soovitab ka, et isikutele, kes viibivad vahi all rohkem kui 24 tundi, tuleks võimaldada vabas õhus sportimist.